

De Figurenmaker

NATIONAAL TINNEN FIGUREN MUSEUM OMMEN

Cultuur Voucher Project 2003 is een initiatief van Erfgoed Actueel en de Nederlandse Museum Vereniging

graveren van een gietmal naar het voorbeeld van een tekening

gieten van een tinnen figuur met vloeibaar tin

tinnen figuur uit de gietmal halen

De Figurenmaker

Er leefde eens een figurenmaker die Johan heette.

Hij was niet altijd figurenmaker geweest. Eerst was hij kannengieter, maar omdat er al zoveel kannen werden gemaakt bedacht hij dat hij beter tinnen figuren kon maken. En dat was een goede gedachte.

Johan leefde in de achttiende eeuw (zo ongeveer van 1730–1800).

In die tijd waren er geen scholen waar je een vak kon leren, zoals nu. Maar Johan had geluk, hij mocht als *leerjongen* bij een meesterkannengieter in de leer gaan om het vak van tin- en kannengieter te leren. In de leer gaan betekende in die tijd dat je niet alleen bij je meester in de leer ging, maar ook dat je bij hem ging wonen. Johan moest zeven jaar leren voordat hij een volleerd tin- en kannengieter was. Toen mocht hij zich *gezel* noemen.

Hij reisde ruim 100 kilometer naar het zuiden, naar de “grote” stad Neurenberg (Nou groot, in die tijd woonden in Neurenberg ongeveer 25.000 inwoners. Dat is wat meer dan nu in Ommen wonen, maar weer minder dan in Hardenberg.)

kaart met wegen naar Neurenberg

zelfportret van de graveur Albrecht Dürer, 1471 - 1528

gravure van een berberaapje uit 1775

beschilderd tinnen figuur van een bergaapje uit 1780

Neurenberg lag op een snijpunt van wegen die de grote steden in Europa met elkaar verbonden. Hierdoor passeerden veel reizende kooplieden de stad. Uit contacten van de kooplieden met de ambachtslieden in Neurenberg ontstonden talloze nieuwe ideeën, waardoor Neurenberg wijd en zijd bekend was.

In deze stad, zo dacht Johan, zou ook hij een boterham moeten kunnen verdienen.

Weer werkte hij zeven jaar bij een meester totdat hij genoeg geld verdiend had om zelf *meester* te worden.

Johan gaf nu een groot feest voor alle gildenmeesters van het tin- en kannengietersgilde in Neurenberg. Op dat feest liet hij zijn meesterstuk keuren en betaalde hij de gildenmeesters een som geld om tot het gilde toegelaten te worden.

Zo kon Johan zijn eigen bedrijf beginnen.

Ieder gilde koos uit zijn midden “gezworenen”. Gezworenen onderhandelden namens de gildenmeesters met de kooplieden over handelscontracten, zodat de gildenmeesters niet tegen elkaar uitgespeeld konden worden.

Johan had gedurende die zeven jaren in Neurenberg goed om zich heen gekeken. Tinnen borden en kannen werden in overvloed gemaakt. Johan had opgemerkt dat er steeds meer vraag naar speelgoed kwam. Vroeger speelden kinderen met speelgoed dat hun vader of hun moeder zelf had gemaakt, maar nu – met het stijgen van de welvaart - ontstond er vraag naar kwaliteitsspeelgoed.

tinnen figuren gieterij uit de negentiende eeuw

specifieke spanen verpakking voor tinnen figuren

tinnen figuren van de ontmoeting op 10-11-1871 van de journalist Stanley met de "verloren gewaande" ontdekkingsreiziger Dr. Livingstone die op zoek was naar de bron van de Nijl.

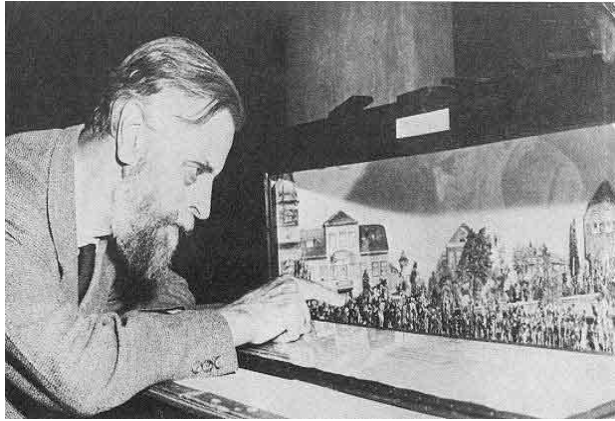

tinnen figuren van de aanslag op aartshertog Ferdinand van Servië in 1914, de aanleiding tot de eerste Wereld Oorlog.

Johan besloot tinnen speelgoedfiguren te maken. De voorbeelden voor zijn figuren haalde hij uit tijdschriften en boeken. De noodzakelijke techniek van graveren had hij van de lithografen, in dienst van de tijdschriftuitgevers, afgekeken. Dat maakte dat zijn tinnen figuren de actuele gebeurtenissen uit die tijd weergaven. Wat vaders in de krant lazen, konden kinderen met hun tinnen figuren naspelen. Neurenberg bezat een lange traditie op het terrein van het graveren. De beroemde graficus Albrecht Dürer (1471-1528), die heel mooie houtsneden en kopergravures maakte kwam ook uit Neurenberg. Dürer leerde de grafische techniek van zijn vader, een goudsmid. En Johan paste deze techniek 250 jaar later weer toe om tinnen figuren te maken.

Dat kinderen via tinnen figuren in hun gedachten poolreizigers of ontdekkingsreizigers in Afrika konden zijn was een ongekende nieuwigheid. In één klap verruimden zij hun horizon van de velden rond hun dorp tot in andere werelddelen. Johan deed goede zaken.

De wereld veranderde sterk in de achttiende eeuw. De bevolking bleef toenemen en door de koloniaties was een internationale handel ontstaan. De gilden die zo lang door monopolies het belang van zijn leden (en hun weduwen en wezen) had kunnen dienen kwam onder druk te staan. In Fürth, een dorp vlak bij Neurenberg, waar men ook graag een graantje van de nieuwe welvaart meepikte liet men ambachtslieden vrij produceren. Veel tin- en kannengieters-gezellen vestigden zich daarom in Fürth en gingen net als Johan tinnen figuren maken. Ze waren lang niet altijd even goed als Johan maar ze verkochten hun figuren goedkoop en bouwden zo ook een bestaan op.

Dr. W.G.L. Wieringa, een nieuwe figurenmaker

diorama van "de hangende tuinen van Babylon" van Dr. W.G.L. Wieringa

diorama van een Thebaanse villa van Dr. W.G.L. Wieringa

Na 1850 maakten de tinnen figuren werkplaatsen steeds meer tinnen soldaatjes. Aan het eind van die eeuw maakten de tingieters uit Neurenberg wel 40 miljoen tinnen soldaatjes per jaar. Mensen spraken daarom niet meer van tinnen figuren, maar van tinnen soldaatjes.

Waarom er ineens zoveel tinnen soldaatjes werden gemaakt? Nou, omdat er zoveel oorlogen werden gevoerd in die tijd. De tinnen soldaatjes waren een soort van kinderjournaal. Vaders en moeders lazen in de krant wat hun kinderen met tinnen soldaatjes naspeelden.

Dat ging zo door tot aan de eerste wereldoorlog.

Na de eerste wereldoorlog ontstond een nieuw soort tinnen figuren: *de cultuurhistorische tinnen figuur*. Dit waren figuren die geschiedenis tot onderwerp hadden en die door liefhebbers zelf werden gemaakt. En wat leuk is om te zien; deze figuren werden veel mooier dan vroegere tinnen figuren. Want voor een liefhebber is het niet belangrijk hoeveel tijd hij aan een figuur moet besteden. Maar een bedrijf moet winst maken om te kunnen bestaan.

Het Tinnen Figuren Museum in Ommen exposeert veel diorama's met cultuurhistorische taferelen die gemaakt zijn door dr. W.G.L. Wieringa, een wiskunde leraar uit Haarlem. Een aantal van die diorama's maakte hij samen met zijn leerlingen, om hen zo iets te leren over onze geschiedenis en cultuur.

Opdrachten

Jouw leven verandert steeds.

Die veranderingen zijn niet groot, maar steeds pas jij je een beetje aan, aan de nieuwe dingen om je heen.

Als aan jou gevraagd wordt of je leven er nu anders uitziet dan tien jaar geleden, dan vind je het misschien moeilijk om daar antwoord op te geven. Maar als je gevraagd wordt om de verschillen te noemen tussen het leven van je grootouders en jouw leven dan is dat veel gemakkelijker. Want toen jouw grootouders nog kinderen waren, leefden zij heel anders dan jij nu.

Hoe verder je terug gaat in de geschiedenis hoe groter de verschillen. De figurenmaker leefde in een tijd die heel veel verschilde van de tijd waarin jij leeft.

Veel mensen willen graag weten waarom ons leven veranderde. Waarom? Nou, wanneer je weet waarom iets het leven van mensen vroeger heeft veranderd, dan heb je een voorbeeld dat je kan helpen bij beslissingen die je nu moet nemen.

Mensen die tinnen figuren maken, willen ook graag weten hoe mensen vroeger leefden. Dat hebben zij nodig om hun figuren te maken, om die juist te beschilderen en om ze goed bij elkaar neer te kunnen zetten, maar zij willen dat vooral weten omdat zij van geschiedenis houden.

Opdracht 1.

Interview-opdracht.

Je gaat aan een gastspreker op school, die twee generaties ouder (ca. 50 jaar ouder) is dan jij, een interview afnemen om over de verschillen te vernemen tussen zijn/haar leven toen hij/zij zo oud was als jij nu. Bedenk de vragen die je aan de gastspreker wilt stellen om zo goed mogelijk geïnformeerd te worden over die tijd, vlak na de tweede wereldoorlog. Maak een verslag van het interview waarin je zo goed mogelijk beschrijft hoe de leefwereld van de gastspreker er toen uitzag.

Plak er e.v. plaatjes bij over die tijd.

Opdracht 2.

Schrijf wat verschillen op tussen het leven van de figurenmaker en dat van jou. Denk aan zijn opleiding en wat hij moest doen om werk te vinden.

1. Snij de wanden uit de plaat karton. Lijm ze aan elkaar en verstevig de hoeken met plakband

2. Meet de stukken voor het dak af, snijdt ze op maat en schilder ze rood

3. Regenwater liep via goten met spuwers in een regenbak op de binnenhof.

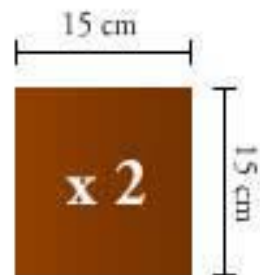
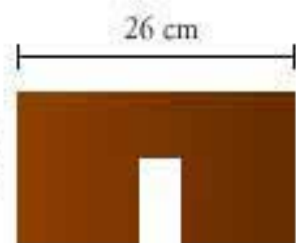
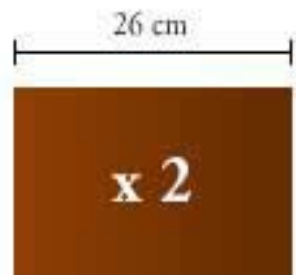
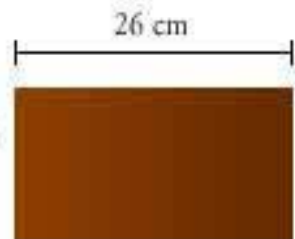
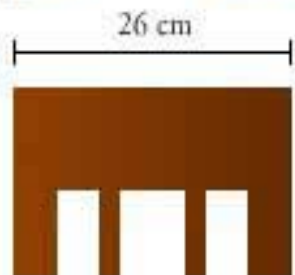
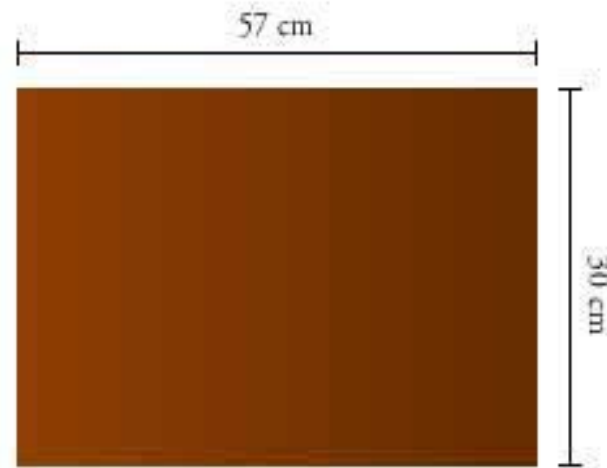
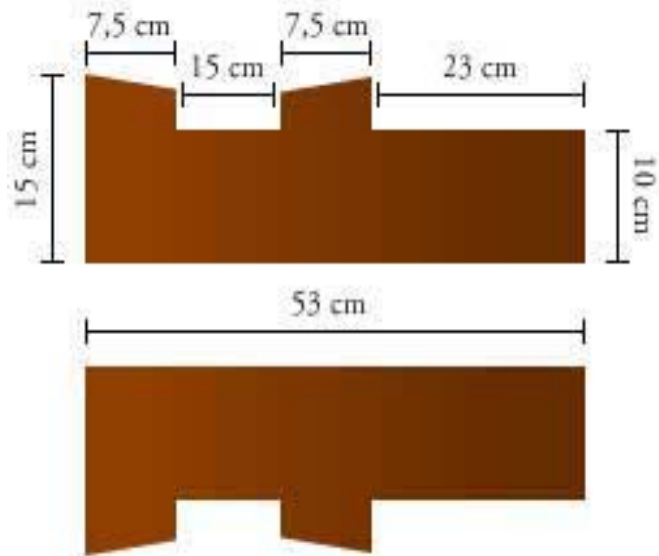
4. Schilder het huis. En waarom zou je niet een originele Romeinse graffiti op de wand schilderen

Opdracht 3.

We gaan van karton een Romeins huis maken.

Daar hebben we voor nodig een plaat stevig karton, een stuk golfkarton, een potlood, een liniaal, een schaar, papierlijm, penselen en verf.

Eerst moet je de wanden van het huis op het karton uittekenen. Daarvoor kun je het voorbeeld gebruiken op de volgende pagina, maar je kunt ook een eigen ontwerp maken.

1. Romeins patriciërgesin

2. Romeinse patriciërs

3. Romeinse plebejers

4. Romeinse slavenhandel

Opdracht 4.

Nu gaan we tinnen figuren maken die bij zo'n huis passen.

Hoe je dat moet doen, zal door een rondleider van het Tinnen Figuren Museum aan je worden verteld.

Luister goed en wees voorzichtig, want je gaat met een legering van vloeibaar tin en lood werken dat erg heet is. Wel 300 °C; als je niet voorzichtig bent kun jij je lelijk verbranden.

Opdracht 5.

Nu moeten de tinnen figuren beschilderd worden om ze echt op oude Romeinen te laten lijken.

Om dat te kunnen doen, moet je weten hoe Romeinse mensen er 1500 – 2000 jaar geleden uitzagen.

We laten je wat voorbeelden zien, zodat je die na kunt schilderen.

In de Romeinse samenleving waren de mensen niet gelijk. Er waren patriciërs, bevoorrechte burgers, die ambten konden bekleden en er waren plebejers: Romeinen zonder burgerrechten. Later, toen ook plebejers bestuursfuncties mochten bekleden, werden de verschillen tussen rijk en arm belangrijker dan de verschillen in afkomst (net als nu bij ons). Daarnaast waren er in de Romeinse samenleving veel slaven. Zij maakten de Romeinen rijk maar werden nauwelijks als mensen gezien. Gaandeweg, toen de Romeinen merkten dat slaven die beter behandeld werden ook beter werkten, verbeterde de houding van de Romeinen tegenover hun slaven.

Niet alleen de Romeinen hielden slaven, ook de Germanen en de Kelten (Galliërs) die in onze omgeving woonden kenden drie standen, de vrije grondbezitters, ook krijgers, de vrijgelatenen en de slaven, waartoe de krijgsgevangenen behoorden. Van de vrije grondbezitters onderscheidde zich soms een groep aristocratische machthebbers (legeraanvoerder, stamhoofd).

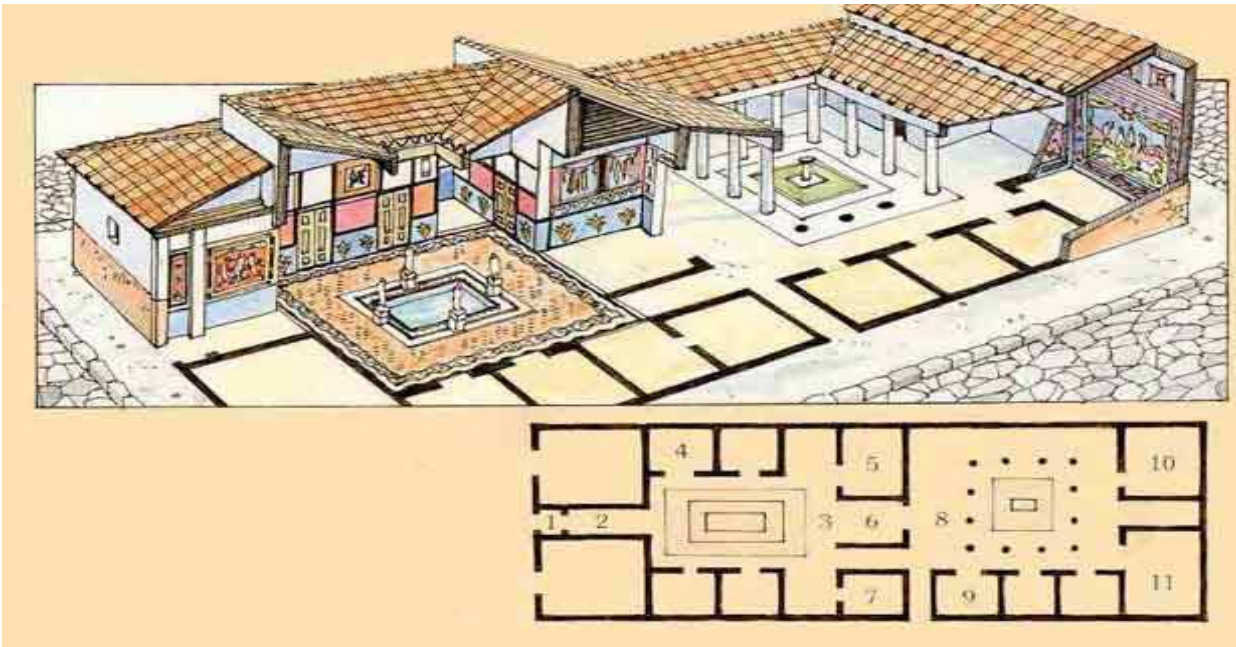
Opdracht 6.

Zet de beschilderde figuren in het huis dat je hebt gemaakt.

Nu heb je zelf een historisch model gemaakt. Je ziet wel dat de Romeinen vroeger anders woonden dan wij. Niet alles is anders; sommige zaken lijken niet veranderd en andere zijn juist heel erg veranderd.

Opdracht 7.

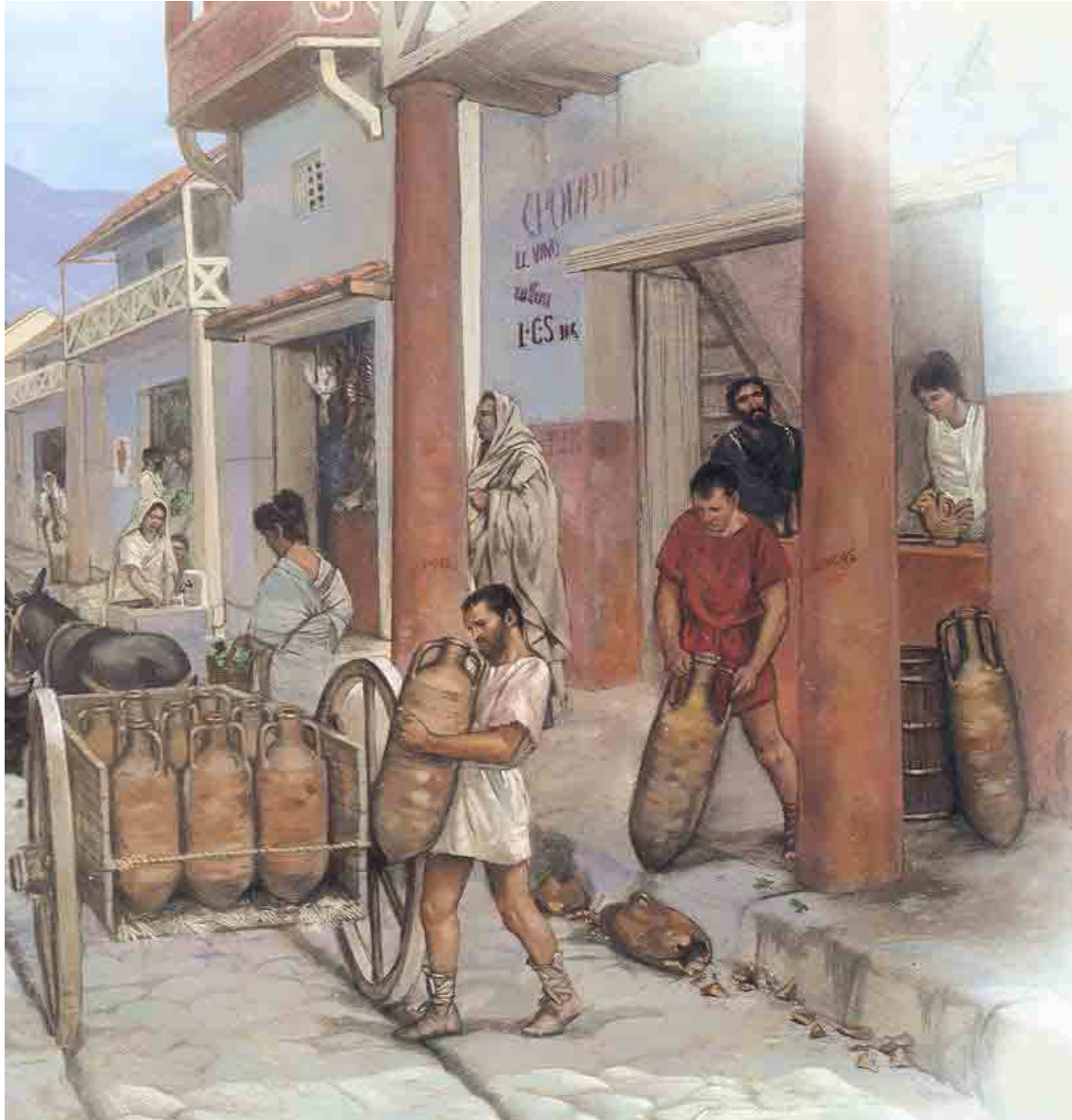
Schrijf de overeenkomsten en de verschillen op tussen een Romeins huis van 1500 – 2000 jaar geleden en de eengezinswoning van nu.

indeling van een Romeins huis

1. vestibule
2. gang
3. hal
4. kamer
5. kleine eetkamer
6. werkkamer van de heer des huizes
7. studeerkamer
8. hof met zuilen (open binnenplaats)
9. slaapkamer
10. keuken
11. grote eetkamer (aanliggen aan tafel)

VORIGE PAGINA:

Opengewerkte tekeningen van Romeinse villa's, soms verhuurden de eigenaren van zo'n villa de ruimte die aan de straat grensden als winkel of werkplaats. In de woning rechts kun je dat ook zien

DEZE PAGINA:

Op de afbeelding links zie je een winkelruimte van waaruit amforen naar buiten worden gedragen. Het is waarschijnlijk een wijnhandelaar of een handelaar in olijfolie.